

Korčulanski brodograditelji uzduž Jadrana

Vinko Ivančević

Korčulanski su brodograditelji iseljavali i u mnoga mjesta na jadranskoj obali. Među njima je bilo i takvih, koji su — došavši u mjesto novog zaposlenja — bili prvi osnivači tamošnjeg brodogradilišta. U Betini (na otoku Murteru) i danas žive i rade kao brodograditelji potomci obitelji Filipi, koja se u početku 18. stoljeća iselila iz Korčule i tamo osnovala prvo brodogradilište. Tako isto Korčulani Antun Vilović Buge i Ivan Prančić, prvi su u Bijeloj (U Boki Kotorskoj) osnovali brodogradilište. Osim toga su korčulanski brodograditelji imali svoja brodogradilišta u ovim našim mjestima: Budvi, Hvaru, Komiži, Sreseru, Sumartinu, Veloj Luci i Trpnju.

Prije Prvog svjetskog rata bio je zaposlen u Tržiću kao brodograđevni konstruktor Korčulanin Lovro Depolo p. Grgura. Dolaskom Talijana prešao je u Arsenal u Tivtu, a zatim je dugo vremena bio zaposlen kod Ministarstva riječnog saobraćaja u Beogradu.

Poznati korčulanski brodograditelj Miće Depolo, u svojim mladim danima prije Prvog svjetskog rata, u doba zastoja u brodogradnji u Korčuli odlazio je u Trst, gdje je radio na tamošnjim brodogradilištima. Tamo je odlazio na rad i Filip Kačić i još neki.

Nekoliko je korčulanskih brodograditelja poslije Prvog svjetskog rata iz političkih razloga ostavilo Korčulu, među njima Dome Sessa i Todor Fatorini te su u Puli nastavili raditi u brodogradnji.

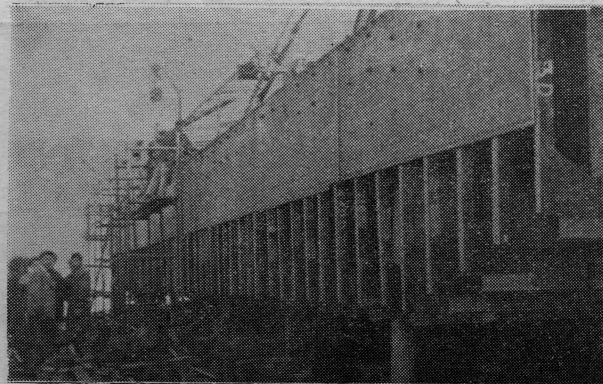
Ponajprije u Bakru, zatim u Sušaku i Martinšćici već od g. 1825. ima svoja brodogradilišta Korčulanin Ivan Foretić p. Đura, koji je prije toga neko vrijeme imao brodogradilište na otoku Malti. Između dva svjetska rata na brodogradilištu inž. Turine u Martinšćici radio je Korčulanin Jakov Sambrailo p. Nikole.

U Prvom svjetskom ratu na brodogradilištu u Žurkovu (blizu Sušaka) rade korčulanski brodograditelji Antun Filipi p. Ivana, Stipe Bonvardo p. Jakova, Vicko Sessa p. Nikole i drugi. Tada je u Rijeci djelovalo ribolovno dioničko društvo »Nekton«, kojim je upravljao poduzetni i vrlo sposobni Ivan Skomerža iz Črikvenice. Njegovo brojno ribolovno brodovlje po pravljali su spomenuti korčulanski brodograditelji.

Oko g. 1670. u Velikom Lošinju gradili su barke na tamošnjem brodogradilištu meštari iz Korčule. Kako je u to doba bio vrlo mali broj Lošinjana kalafata neki ih pisci smatraju čak učiteljima Lošinja u brodogradnji.

I u Šibeniku su radili ovi korčulanski brodograditelji: Ante Kušpilić p. Antuna, Đildo Ivančević p. Kazimira, Vjekoslav Sladović, braća Špiro i Miće Depolo p. Luke, Petar Jeričević p. Mata i Jako Peručić. Peručić je iz Šibenika otišao u Beograd te je i danas na Dunavu zaposlen u svojem obrtu.

U Splitu su između dva svjetska rata na tamošnjim brodogradilištima radili korčulanski brodograditelji braća Dinko i Bartul Verzoti, braća Ivan i Vicko Ivančević p. Vicka, zatim braća Karmelo i Toma Dužević, koji su se istakli u gradnji brodova u željezu i jedrilica tipa L5 za splitski klub »Gusar«. Toma Dužević je nesretnim slučajem nastradao životom pri radu u splitskom brodogradilištu. Danas u Splitu ima svoje brodogradilište Petar Jeričević p. Mata, koji se tamo preselio iz Korčule između dva rata. Na brodogradilištu »Split« u Splitu danas je zaposlen mladi inženjer Antun Bosnić Lovrov iz Korčule.

Sa brodogradilišta »Ivan Cetinić« u Korčuli. Montaža limova na desnom boku 60 t. dizalice »Divna« (Prelaz na radove u metalu).

Na otoku Braču, u Sumartinu, iza Prvog svjetskog rata ima svoje brodogradilište Korčulanin Marko Klisura Car, a u Komiži Jakov Geričić. U Makarskoj kao brodograditelji rade Ivan Dužević i njegovi sinovi Klement i Toma, a u Makarskom Primorju u Drveniku i Gracu Ante Kušpilić p. Ivana.

Korčulani su još prije Prvog svjetskog rata gradili i popravljali brodove na Hvaru u Starom Gradu, zatim u Sućurju Marko Bačić Lava. Na tada malenom brodogradilištu u Veloj Luci između ostalih Korčulana radili su Vicko Sessa p. Nikole, Ivo Curać i Jakov Sambrailo p. Nikole, koji je tamo imao i svoje brodogradilište.

U Dugom Ratu za Prvog svjetskog rata radili su kao brodograditelji Korčulani: Jakov Sambrailo pok. Nikole, Marko Sambrailo pok. Nikole, zatim Dome Sessa i Marin Vilović.

Kad bi nastao zastoj u brodogradnji u Korčuli ili bi se pojavila potreba za popravkom čamaca, ribarica odnosno uopće manjih brodica, mnogi su korčulanski brodograditelji u tu svrhu išli u razna mjesta okolnih otoka ili u luke obližnjeg kopna. To su korčulanski brodograditelji nazivali »poći u korizmu«. Išli su u razna mjesta na otoku Korčuli, poluotoku Pelješcu, Makarskom Primorju, na ušće Neretve i t. d. Tako je Filip Kačić radio poglavito u Kominu. Kako je to bilo razvijeno kod korčulanskih brodograditelja spominjemo, da je Mato Kalogjera p. Antuna obavljao popravke u Zavalatici, Račišću, Vrniku, Lombardi, Brijesti, Žuljani, Hvaru, a Jakov Sambrailo p. Nikole u Trogiru, Igranima, Drašnicama, Gracu, Gršćici, Prižbi, Prigradici, Bristvi i mnogim drugim mjestima.

Kod je potkraj 19. stoljeća Pelješko pomorsko društvo gradilo brodove na svom vlastitom brodogradilištu u Orebićima, gdje je od svoja 32 broda sagradilo tri barka, bio je tamo zaposlen korčulanski brodograđevni konstruktor Marin Kapor. On je kasnije prešao na brodogradilište u Gružu, na kojem je u to doba gradilo svoje brodove Dubrovačko pomorsko društvo iz Dubrovnika. Spomenuta tri barka bili su gotovo isključivo sagrađeni od korčulanskih brodograditelja, koji su zbog blizine svakodnevno čamcima prelazili kanal iz Korčule u Orebić. Kao brodograđevni konstruktor kod Pelješkog pomorskog društva bio je zaposlen i drugi Korčulanin Antun Vilović.

Ante Bačić u Lombardi i Ante Ivančević Skulan u Račišću popravljaju i grade čamce, a svoja brodo-

gradilišta osnivaju Mato Portolan u Trpnju i Mato Bodulić u Sreseru na Pelješcu.

Između dva svjetska rata u Lastovu su radili braća Moris i Josip Bonvardo.

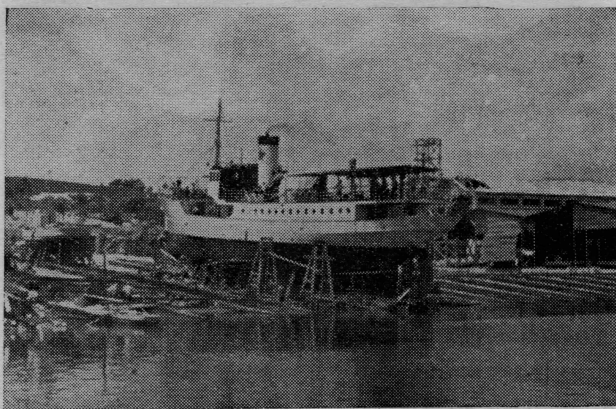
U Prožuri na otoku Mljetu još i danas radi kao brodograditelj Korčulanin Ivo Filipi sa sinom Josipom. U Hodiljama kod Malog Stona ima svoje brodogradilište Korčulanin Mato Dužević. Tu rade i njegovi sinovi Mato i Tomo, zatim Dinko Filipi p. Ivana. U Zatonu je neko vrijeme radio Ivo Fabris. U Luci na Šipanu radili su kao brodograditelji Stjepo Gvozdenović p. Stjepana i njegov sin Ante.

Između dva svjetska rata radilo je više korčulanskih brodograditelja u Gružu na brodogradilištu u Lapadu (Krile) i Mokošici (Donatović i Kapetanić). Tu su radili Rudi i Antun Gatti, zatim Marko Kačić, Vicko Ivančević p. Vicka, Stjepo Peršić, Miho Fabris, Vjekoslav Sladović, Ivo Pancirov. Još i danas na brodogradilištu u Mokošici radi Đorđe Filipi Pinta, koji se stalno nastanio u Rijeci Dubrovačkoj i tu se oženio. U doba zastoja na korčulanskim brodogradilištima oni su napuštali Korčulu i rado su dolazili raditi u Gruž, jer su tu imali nešto bolje uvjete rada, koji su se uglavnom sastojali u većoj plaći. Zanimljivo je spomenuti, da se tada izgradilo u Gružu za albanske brodograditelje nekoliko brodova zvanih londre, koje su bile malenog gaza, jer su namijenjene za plovidbu po plitkoj Bojani odnosno po Skadarskom jezeru. Na tim londrama dugim oko 15 m, širokim 4 m, a visokim 1 m, nosivosti 25 do 30 tona, radili su i neki od spomenutih korčulanskih brodograditelja. Poslije Drugog svjetskog rata radio je ponovo neko vrijeme u Gružu Stjepo Peršić Kranjac, koji je popravljao i gradio brodove za poduzeće »Graditelj«. Osim njega je u to vrijeme radio u Gružu i Antun Kušpilić p. Antuna.

U Cavtatu je radio korčulanski brodograditelj Todor Bernardi p. Nikole.

Za Prvog svjetskog rata bili su mobilizirani mnogi korčulanski brodograditelji i poslani u Đenović (Boka Kotorska), gdje je iz Tivta bio premješten jedan dio arsenala austrougarske ratne mornarice, zapravo cijeli odjel drvene brodogradnje. Tamo su tada radili Ivan Prančić, Meme Filipi, Frano Foretić Kolenda, Vicko Sessa p. Antuna, Bartul Sessa p. Vicka, Marko Kačić, Petar Verzotti, Antun Gatti p. Joza, Vicko Vilović. Neki od tih poslije rata iselili su u inozemstvo, poglavito u Ameriku, gdje su nastavili raditi u brodogradnji. U Bijeloj je osim spomenutih popravljao brodove i Vicko Ivančević p. Vicka, a u Perastu je radio korčulanski brodograditelj Ferdinand Montina.

Još za Austro-Ugarske nalazimo u Budvi korčulanskog brodograditelja Antuna Vilovića Buge, koji je tamo imao svoje brodogradilište i koji je izgradio brod za crnogorskog kralja Nikolu. Korčulanski su brodograditelji išli i u Knjaževinu Crnu Goru, da se bave brodogradnjom. Tamo je radio korčulanski brodograditelj Vicko Kapor, dok za neke druge, za koje imamo podataka, da su radili kao brodograditelji u Crnoj Gori, nažalost nismo mogli pronaći njihova imena. Vladika Rade je g. 1844. namjeravao da u Crnu Goru dovede gruške i korčulanske brodograditelje za izgradnju flote, koja je na Skadarskom jezeru imala operirati protiv Turaka, ali zbog protivljenja austrijskih vlasti do toga nije došlo.

Sa brodogradilišta »Ivan Cetinić« u Korčuli. Parobrod »Rab« na navozu (Prelaz na radove u metalu)

Za Narodnooslobodilačkog rata u godinama 1943. i 1944. korčulanski su brodograditelji doprinijeli svoj obol narodnooslobodilačkoj borbi time što su popravljali brodove na oslobođenom području u Lastovu, Visu, Komiži te u Italiji, u mjestima Bari, Mola di Bari, Monopoli, Molfetta. Tu su radili Depolo Miće, Depolo Špiro, Denoble Jakov, Fabris Miho, Kalogjera Ivo, Kumparac Mate, Pancirov Ivo, braća Niko i Đuro V. Sessa, Verzotti Bartul i drugi.

Prema iznesenom vidimo, da su korčulanski brodograditelji išli radi rada u svom obrtu po gotovo cijeloj istočnoj obali Jadranskog mora, počevši od Tržića pa južno sve do Budve. Time su oni dali značajan doprinos za podizanje i unapređenje brodograđevnog obrta na cijelom tom području, gdje su u nekim mje-

stima prvi osnivali brodogradilišta. Pojavu iseljavanja brodograditelja u takvoj mjeri, kakvu nalazimo u Korčuli, ne možemo utvrditi ni kod jednog drugog našeg brodograđevnog mjesta, kojih je oduvijek bilo veliki broj uzduž naše obale.

Većina iseljenih korčulanskih brodograditelja nije se nikada više vratila u svoju rodnu Korčulu. Mnogi su se poslije dugog izbivanja ipak vratili, da u zasluženom miru provedu svoje posljednje dane. Ali tu oni sada nailaze na velike promjene u brodogradnji, jer novoosnovano brodogradilište »Ivan Cetinić« na Dominču osim što je uvelo suvremeni način gradnje drvenih brodova upotrebom novih tehničkih sredstava, proširilo je svoj rad na gradnju i popravke metalnih brodova.